

INTERCULTURALITAT, IMMIGRACIÓ I SISTEMA EDUCATIU

José Luis Pérez Iriarte.

En primer lloc, he de confesar que som fonamentalment un buròcrata, amb molta experiència però un buròcrata, del que no esperin moltes disquisicions científiques, ideològiques, però si algunes dades, algunes opinions alguns diagnòstics i alguna reflexió sobre com els sistemes educatius i en concret l'espanyol aborden la realitat, no el problema de la presència d'emigrants en el nostre país.

Les migracions són un fenomen universal; entre 185 i 192 milions d'emigrants hi ha en el món sense comptar els de primera generació i la Història de les Civilitzacions és la Història de les migracions. Per sobre del dret secundari dels països a posar-se legítimament fronteres està un dret primari a moure's per tot el planeta. Hi ha elements estructurals fonamentals a considerar, estem en un món molt desequilibrat en el plànol econòmic i en el plànol demogràfic el 80% de la riquesa està en mans del 20 % de la població i a linrevés, el 80 % de la població té accés sols al 20 % de la riquesa. Per tant, l'emigració és un fenomen estructural del que en principi ens beneficiem els països rics, aquesta és la situació. Una situació que als sistemes educatius planteja reptes evidents al costat de molts altres que els sistemes educatius han d'assumir. Fonamentalment són de diferent ordre, en relació amb la l'igualtat d'oportunitats, en l'accés a l'educació, en relació amb el tema de l'Atenció a la diversitat en els ensenyaments, el tema de les Polítiques compensatòries per suplir determinades manques, i el de l'Educació cívica i ciutadana en el conjunt dels sistemes educatius.

Jo entenc que les qüestions relatives al món de l'emigració en els sistemes educatius actuen com a una metàfora d'una relació més àmplia que és com els sistemes educatius han d'abordar situacions noves derivades de la seva condició de sistemes que atenen a la totalitat de la població, una població culturalment diversa i que té poc a veure amb el que suposava la finalitat dels sistemes educatius fa uns quants decennis, una bona part de les qüestions que es plantegen en relació amb l'educació d'emigrants formen part d'un debat més ampli, que és el debat de com els sistemes educatius han de combinar **qualitat** amb **equitat** com han de ser equitatius i ajudar a la diversitat.

Veurem com aquesta idea subjeu en algunes de les reflexions que anem a fer,

A Europa es plantegen, com saben, els reptes derivats del compromís de Lisboa de l'any 2000, els Estats europeus reunits en el si de La Unió Europea, entenen que Europa ha de ser una economia competitiva basada en el coneixement, i que per això els sistemes educatius han de ser objecte de reformes substancials i es plantegen una sèrie d'objectius per al 2010.

En el plantejament teòric que hi ha darrere d'aquesta reflexió es diu que en aquesta societat del coneixement no hi caben les exclusions, és a dir, aquesta és una societat que totes les ciutadanes i ciutadans deuen participar perquè aquesta no participació en la societat del coneixement generaria exclusió social, i posaria en detriment la cohesió social necessària perquè aquesta societat competitiva que es pretén, funcioni. Per tant, allò que sempre s'ha predicat des de la perspectiva dels drets de la persona que l'accés a una educació de qualitat ha d'estar a l'abast de tots, ara es predica també des d'una perspectiva més competitiva, més economicista si es vol, però en tot cas, benvinguda sigui aquesta nova perspectiva, per tant, estem a Europa en una situació on els sistemes educatius estan cridats a no desatendre les situacions de cap a les persones que estan en el seu si, per tant, sistemes excloents o segregadors no tenen cabuda en aquests objectius de la societat del coneixement a Europa. Un nou repte per als sistemes educatius són qüestions que són més fàcil dir-les que dur-les a la practica és evident, però en tot cas aquesta és la situació, i per tant els temes relatius a l'educació de i amb emigrants se situen a Europa en aquest context.

Els sistemes educatius estan acostumats per una inèrcia de no sé si de segles, al cultiu de l'excel·lència, a l'atenció a sectors reduïts de la societat, no solament per raons de caràcter social, sinó també per altre tipus de raons d'identificació amb el que són les regles del joc dels sistemes educatius, i avui dia els sistemes educatius han d'atendre la totalitat de la població, de tot el ciutadà el sistema educatiu ha de treure algun tipus de rendiment, el ciutadà ha de treure algun tipus d'interès, de la seva presència en el sistema educatiu, per tant els sistemes han d'organitzar-se des del principi **d'atenció a la diversitat**, no només com nosaltres la plantegem, fins i tot en les nostres lleis, és a dir, com a solucions compensatòries per a alumnes en situació de risc, amb problemes per sortir endavant, sinó com a un principi universal que ha d'impregnar el conjunt de les polítiques educatives, és a dir, la

societat és diversa, la població és diversa, les situacions de partida dels alumnes que ens arriben són molt diferents i per tant això ha d'influir en l'orientació dels ensenyaments, en el seu enfocament i en la realitat de les polítiques que portem a terme, no em referesc solament a Espanya, estic parlant en general dels reptes dels sistemes educatius moderns a tot el món.

Per tant, no exclusions, polítiques inclusives d'una banda, com a principi d'Atenció a la diversitat com norma rectora dels sistemes.

Més coses, és a dir, l'Equilibri és un altre dels reptes que els sistemes educatius tenen en un món en el que l'emigració és un element estructural i això com les altres qüestions que estic dient formen part d'un discurs més ampli.

És a dir, que quan un escolta parlar del problema dit així, de la presència d'emigrants, sembla com si de sobte descobríssim que hi ha sectors marginats en la societat que accedeixen al sistema educatiu, els hi ha hagut sempre, més val tard que mai, que ens adonem que això és així. La presència en l'Educació de sectors amb problemes, marginats o no marginats, deu orientar, deu condicionar el conjunt dels sistemes educatius i de les polítiques educatius, això és així, el tema de l'escolarització no és una qüestió banal, és a dir, la inèrcia social funciona de tal manera que els afins s'agrupen i aquesta agrupació d'afins provoca guetos, guetos de marginació, en alguns casos, guetos d'excel·lència en uns altres, i això té conseqüències, en els rendiments educatius com després veuré a propòsit d'algunes avaluacions internacionals, però tenen també conseqüències en qüestions més profundes, és a dir, l'educació per a la ciutadania, l'educació per a la convivència, per al respecte de l'altre, parl de qüestions que estan molt en el centre del que es debat en aquest congrés, jo crec que passa per una educació en la pluralitat, és a dir, la societat és plural, és diversa, i per tant una bona educació per situar-se i viure, en aquesta diversitat, en aquesta pluralitat, és practicar-la, viure-la i aprendre-la en el sistema educatiu. Díficilment s'aprèn en aquesta diversitat si no es viu en l'escola.

Seria important que els centres educatius tinguessin agrupacions harmòniques d'alumnes, agrupacions equilibrades, on la diversitat social estigués representada. Aquest és un altre dels reptes que els sistemes educatius moderns tenen en un context en el qual existeix l'emigració i en el qual existeix una diversitat de situacions i uns desequilibris socials molt importants, desequilibris socials i econòmics que són estructurals i dels quals el fenomen de

l'emigració forma part, aquesta és una qüestió al meu judici fonamental.

El repte de la **Diversitat** és, sens dubte, el repte més important dels sistemes educatius moderns obligats a conèixer i a entendre la diversitat d'interessos, la diversitat de capacitats i d'entorns socioeconòmics dels quals l'alumnat procedeix.

Aquesta diversitat, els sistemes educatius l'aborden de manera diferent, uns amb sistemes molt comprensius, altres amb sistemes molt segregats, altres, la majoria, amb sistemes híbrids d'una fórmula i d'una altra, com podria ser el cas del sistema espanyol basada en principi en una idea comprensiva, però amb una sèrie de cauteles i d'**escapis**, per buscar solucions flexibles i equilibrades.

En tot cas, vaig a fer alguna aproximació al tema des d'altra perspectiva i és la perspectiva dels resultats escolars. Ja sabem que els resultats escolars no són un element substancial en l'educació i tenim un discurs més profund, però vaig a fer aquesta aproximació que també és important, és a dir, bé està que ens acostem i prioritzem els processos però també és bo que parlem de resultats, jo entenc que els plantejaments progressistes de l'educació són perfectament compatibles amb una qualitat de l'excel·lència, i els bons resultats.

Anem a veure'l des de la perspectiva dels resultats i anem a veure'l a la llum dels informes del programa PISA, conegut en els mitjans educatius, que és un programa d'avaluació del coneixement dels alumnes que organitza cada tres anys L'OCDE, que se centra fonamentalment en matemàtiques, ciències i en comprensió lectora. D'alguna manera, el que podrien ser determinades competències bàsiques que estan en el nucli dels sistemes educatius de tots els països.

Els resultats de PISA donen lloc a debats en tots els països, també a Espanya on es diu si estem per sobre de la mitjana o bé o malament, o regular, i on cadascun esgrimeix els resultats en contra dels del veí, dit això, l'interessant dels resultats de PISA és la correlació que un pot obtenir entre determinades variables i els resultats que s'obtenen. Això és una informació molt rica que ens ve bé per a decisions en qüestions educatives.

Hi ha una qüestió de llibre que està en PISA i en els resultats d'estudis també nacionals i és la correlació entre la variable de condició socioeconòmica dels alumnes i dels seus pares i els resultats escolars, això és important per a les fotografies aèries dels sistemes, per veure com funcionen en els grans nombres els sistemes educatius. A més PISA fa un constructo estadístic molt

afinat, sobre l'índex socioeconòmic i cultural dels alumnes participants en la mostra, que representen a la població i afegix un índex socioeconòmic i cultural dels centres; un altre element important és que hi ha una correlació evident entre condició socioeconòmica i resultats i també hi ha una correlació brutal entre l'índex socioeconòmic i cultural de l'agrupació d'alumnes d'un mateix índex en un centre, en un sentit per a bé o en un sistema per a mal. Per tant, el coneixement d'aquestes correlacions obliga als responsables dels sistemes educatius a considerar-les, i a organitzar els sistemes de tal manera que siguin més equitatius, a organitzar accions de política educativa compensatòria per compensar aquestes diferències i perquè la igualtat d'oportunitats sigui un fet més que un discurs.

Com afecta això a la qüestió de la qual estem parlant? Doncs sí, és a dir, els emigrants en grans nombres en PISA obtenen resultats molt per sota de la mitjana, fins a aquí, doncs, no caldria sorprendre's perquè hi ha raons de molt diferent tipus entre uns altres, el coneixement de la llengua del país d'acollida, etc. Però és que resulta que els emigrants de primera generació, els que ja han nascut en el país d'acollida i els emigrants van ser els seus pares, també obtenen pitjors resultats que la mitjana, millors en tot cas que els autènticament emigrants, però això és així.

Però després resulta que si es ***detrae**, això és una operació estadística, l'efecte de la condició econòmicosocial de l'emigrant i es queda un solament amb el valor d'emigrant de primera generació, la diferència desapareix. Dit en altres termes, el gran element en funció del com la generació emigrant obté pitjors resultats de la mitjana, es deriva més de la seva condició sociocultural que de la seva condició d'emigrant. Això abunda en la tesi que tract de dir, que quan vam parlar d'educació d'emigrants i educació amb emigrants, estem parlant d'un problema més global que aflora d'una manera metafòrica amb motiu dels emigrants, però que són qüestions més profundes i que afecten a l'equitat dels sistemes educatius. Les dades de PISA posen de manifest aquesta realitat, de tal manera que els països amb polítiques inclusives, més equitatives són aquells en els quals la població emigrant obté millors resultats, com a la població no emigrant que estaria en aquesta posició. No sé si m'explic: societats equilibrades, amb sistemes educatius inclusius com pot ser el cas de Finlàndia, obtenen els millors resultats, els resultats d'Alemanya són horribles en PISA, tinguem en compte que els resultats són sempre la mitjana, és a dir, els resultats de PISA a Alemanya susciten un debat polític d'enorme

calat, també a França, a Bèlgica, a Holanda, és a dir, els sistemes educatius més basats en l'organització de programes educatius en funció de la característiques de cada alumne, els sistemes més segregadors, dit sense ànim d'ofendre, són els que obtenen pitjors resultats però també en conjunt, obtenen bons resultats per a pocs alumnes, i dolents resultats per al conjunt del país, i això en el discurs de les polítiques educatives que Europa pretén per a la societat del coneixement, perquè no hagi exclusió i perquè sigui més competitiva doncs és un desastre. Segons diuen els experts europeus, també seria un desastre des d'una perspectiva d'altre tipus més ideològica, però afegesc aquesta dada per abundar en l'altre que al meu personalment, m'interessa més especialment.

Per tant, els sistemes educatius han d'aprendre al tractament de la **Diversitat**, i aquesta qüestió enllaça amb l'altra que abans deia de l'agrupació dels alumnes i els processos d'escolarització. Un estudi dels resultats espanyols de l'informe PISA de l'any 2000, que es va publicar fa molt poc, revela com l'índex socioeconòmic i cultural de cada centre té una correlació brutal, deia, amb els resultats dels alumnes d'aquest centre.

Si nosaltres agrupem en els centres, no és que nosaltres agrupem, la inèrcia social els agrupa, i les polítiques haurien d'orientar-se a organitzar les inèrcies socials amb polítiques socials per molt dolentes que siguin.

En tot cas, alumnes de les mateixes característiques en un centre propicien o molt bons resultats o molt dolents resultats, resultats molt diferents i això deia que l'anàlisi tècnica de l'informe PISA de l'any 2000 posa de relleu unes correlacions brutals, que afecten al tractament de tots els alumnes en situació de desigualtat pel que fa a la generalitat, com podria ser el cas dels emigrants però també d'altres alumnes.

Anem a veure com funciona l'emigració a Espanya, fins a ara estic parlant en termes generals. A Espanya el total de residents estrangers, les estadístiques les tenim com a estrangers, després bé, com distingir d'un estranger que arriba a Espanya sense més o el que és un emigrant, seria una distinció que es podria fer segons els països d'origen, es pot deduir. Així doncs, el total de residents espanyols legalment establerts a Espanya en el 2003 sobrepassava el milió i mig, però el nombre d'estrangers empadronats, sobrepassava els dos milions i representava el 2,6 per cent de la població, dades del 2003. És curiós perquè Espanya fins a fa poc era el país d'Europa occidental amb el menor nombre d'emigrants.

Des de fa 13 o 14 anys Espanya ha passat de ser un país exportador d'immigració, a ser un país importador, en la història 13 anys no és gens, és a dir, fins fa 4 dies Espanya era un país d'emigrants.

Jo durant un temps vaig ser responsable de l'educació d'emigrants espanyols a Europa, en quatre dies un veu com les coses que nosaltres demanàvem i plantejàvem a altres països són les mateixes que ara ens plantegen i demanen.

I crec que hem de tenir un mínim de memòria històrica del que hem estat fins a fa gens, crec que ajudaria molt a la resolució d'alguns problemes.

En 28 anys el nombre d'estrangers a Espanya s'ha multiplicat per 10 i el dels estrangers procedents d'Àfrica, Àsia i Llatinoamèrica s'ha multiplicat per 22 i escaig. Bé, són dades. Hi ha un estudi molt recomanable de Juan de Nicolás que governa l'Observatori Permanent de la Immigració, del que es deriva que el nivell de xenofòbia a Espanya no és excessiu. Espanya és un país relativament raonable en aquesta qüestió.

Després també l'estudi inclou algunes dades sobre el grau de satisfacció de l'emigrant a Espanya i a la pregunta de si tornaria a Espanya que és una pregunta, i a l'altra pregunta em quedaria a Espanya, a les dues la resposta són positives en el 75 per cent dels casos, diríem que la situació de l'emigració a Espanya no tindria excessives arestes, tant vista des de la perspectiva de la població a Espanya com des del punt de vista de l'opinió de l'emigrant, en tot cas són opinions discutibles, la dada aquesta aquí, i ho posa en relleu Díaz Nicolás.

En 2005 els estrangers afiliats i en alta eren del 8,33 per cent. Els desocupats estrangers representaven el 5,3 per cent del total de desocupats. Reben prestacions per atur el 4,11 dels preceptors. Com saben, el major nombre d'emigrants són: equatorians 250.000, marroquins 240.000. La suma dels uns i els altres seria el 30,7% del total.

Com estan els emigrants en el sistema educatiu espanyol? El creixement del nombre d'emigrants en el sistema educatiu és notori cada any.

El curs 94-95, vaig a arrodonir les xifres, havia 53.000 estrangers en els ensenyaments no universitaris a Espanya. El curs 2003-2004 havia 390.000. El curs 2004-2005 havia 450.000, i el nombre augmenta cada any.

Quant a la mitjana a Espanya , el percentatge d'alumnes estrangers és el 6,5 % de la totalitat dels alumnes del sistema no universitari.

Per comunitats autònomes la que té un major percentatge de població estrangera sobre la totalitat dels seus alumnes, és aquesta, Ion estam, les illes Balears amb 11,1, li segueix Madrid amb 10,7% etc. Fins a la que té menys, Galícia amb un 1,9%

La població estrangera procedeix majoritàriament d'Amèrica central i del Sud, en total la suma és de 48%, Àfrica amb gairebé el 20% i la resta dels continents en menor mesura.

Els alumnes entre centres públics i privats es distribuïxen de la següent manera: en el curs 2003-2004 sobre un total de 400.000, diguem que les tres quartes parts estan en centres públics i una quarta part en centres privats.

Això significa que hi ha 4 alumnes estrangers en centres públics per cadascun en centres privats. Una quarta part està en centres privats En els centres públics el 7,8 de l'alumnat són estrangers, aquest percentatge en els centres privats, concertats o no, seriosa del 3,7 % , és a dir, la proporció és doble en centres públics que en centres privats. Tenint en compte que hi ha dues terceres parts dels alumnes que estan en centres públics això dóna lloc a la proporció que abans els deia.

La proporció en centres públics és del 7,8 en privats el 3,7, dades del curs 2004-05. No és que hagi més estrangers en centres públics perquè hagi més alumnes en centres públics sinó que el percentatge d'alumnes estrangers sobre el total en centres públics és el doble que en centres privats.

Això no és només una qüestió en la dialèctica centres públics, centres privats, després hi ha centres públics on la població es concentra, la població emigrant i aquí entrem en una qüestió important, és a dir, que té a veure amb tot el que els deia abans: l'agrupació d'emigrants en un determinat centre ja sigui públic o privat tenen inconvenients per a la qualitat de l'educació que reben aquests emigrants, per al conjunt de l'activitat del centre, és a dir, en tot cas cal entendre que la distribució dels alumnes emigrants en els centres ha de plantejar-se no com a un problema a resoldre, de vegades es fa un problema en clau negativa d'aquesta qüestió (aquest és un problema anem a repartir-lo). És un problema però no com es planteja en termes populars, és un problema per al conjunt del sistema educatiu, que no afecta només a l'emigració, és a dir, la concentració d'alumnes en situació desfavorida i la concentració d'alumnes en situació favorable (per enir èxit en el sistema

educatiu) són concentracions que atempten contra l'equitat del sistema educatiu que està obligat a atendre a tots per igual i que cadascun tregui el millor resultat de les seves capacitats.

Per tant, les agrupacions harmòniques i equilibrades, d'alumnes permeten millors resultats per a tots i sobretot permet millor educació per a la convivència per a tots. Aquest és el principi que cal sostenir. Des d'aquesta perspectiva, la presència d'immigrants no és un problema a resoldre, sense negar que ho sigui, sinó que fonamentalment és una riquesa a administrar. Aquest és el *leit motiv* del que jo volia parlar.

Com ens veuen des de fora? Hi ha un informe del 2004, de la CEDRI (Comissió europea contra el racisme i la intolerància, són les sigles angleses) aquest informe va assenyalar que l'educació a Espanya (és un informe sobre Espanya) que l'educació en matèria de drets humans inclou la no discriminació i el respecte per la diferència que no s'impartia com a matèria específica com hauria de ser. Aquesta Comissió entenia que l'educació en matèria de drets humans ha de formar part del currículum dels sistemes educatius. Aquesta mateixa Comissió recomana la inclusió de la Formació Intercultural en termes genèrics en els programes de formació del personal docent, no només dels currículums dels alumnes, sinó també dels plans de formació del professorat perquè per descomptat tot allò que nosaltres entenem que deu ser objecte d'estudi en el sistema educatiu, i que deu tenir una certa incidència en la formació de professors, sinó estaríem incorrent en una certa incoherència.

La Comissió també va recomanar que s'abundés en l'estudi de la llengua espanyola com a segona llengua als nens i nenes que no fossin de parla espanyola, això és una de les accions compensatòries evidents que jo crec que el sistema espanyol ja està fent però que deu ser reforçada, és a dir, per a aquells emigrants que tenen un idioma distint del nostre, la manera de posar-los en una situació mínima d'igualtat amb la resta dels alumnes del sistema, és programar accions de caràcter compensatori, paral·lel, en matèria d'aprenentatge de la llengua espanyola.

La Comissió també va apuntar una cosa que estem fent, com és la del manteniment dels programes i de la cultura pròpia en el sistema educatiu espanyol

Nosaltres, programes com aquests, els tenim amb el Marroc, hi ha un altre programa amb Portugal que respon a temps antics on havia una població emigrant portuguesa fonamentalment en zones frontereres, ara la preocupació fonamental és atendre la població magrebina, en concret tenim un programa de llengua àrab i cultura marroquina per als alumnes marroquins en el sistema espanyol. És a dir, el manteniment de la pròpia llengua i de la pròpia cultura és una qüestió important, té a veure amb la identitat personal amb l'autoestima i amb la situació amb la qual l'emigrant es troba, per abordar des d'allí una autèntica igualtat.

L'emigrant ha de contrarestar la cultura familiar amb la cultura de l'escola, tractar que al final no hagi un predomini de la cultura sinó uns equilibris que han d'estar a la base. En tot cas, la comissió recomanava a Espanya que aquests programes els reforcés, encara que valorava com a una qüestió bona, que Espanya estava fent.

Torn al que deia abans, fa pocs anys nosaltres teníem aquests programes, encara queda alguna resta, allí on havia emigrants, de la segona i tercera generació, havia i segueix havent algunes restes de programes de llengua i cultura espanyoles per a aquesta població, record com en els anys 80 es va fer un esforç important per connectar aquests programes.

Durant molt temps la idea era mantenir aquests programes a ultrança, alimentar i reforçar la identitat de l'emigrant espanyol, fins que va arribar un moment que algú es va adonar que això els posava en inferioritat, es va fer evident en els sistemes educatius d'Alemanya i de França.

A Alemanya, un espanyol en un *gymnasium* era una rara avis, al final sempre s'acabava en els sistemes més diferenciats, en els flancs de menys categoria, entre cometes, dels sistemes educatius. Llavors es va iniciar una política per tractar d'integrar als alumnes en els països d'acollida i fer això compatible amb la llengua i cultura d'origen, és a dir, que això, mantenir equilibris és important i no ser excessivament radicals en unes posicions i en les seves contràries.

Després la comissió, per descomptat, va dir en el seu informe llegeisc textualment : "Que els nens de països no pertanyents a La Unió Europea estan excessivament representats en algunes escoles, això afecta a les escoles públiques i en menor grau a les escoles privades finançades públicament, col·legis ", és a dir, que la pròpia comissió va posar de manifest el negatiu de la concentració en algunes escoles. La concentració en determinats centres no és bona i cal evitar-la.

Aquest informe de la mateixa manera que cap a una valoració favorable amb els emigrants a Espanya, feia un crítica molt dura

sobre aquest mateix tema en relació amb la població gitana, aquí sí que Espanya té un problema d'actitud de la població, encara no resolt.

La veritat és que tenim una nova ordenació del sistema educatiu, una Llei que s'acaba d'aprovar en el parlament i una situació nova en la qual anem a veure com funciona aquest tema del que estem parlant. La Llei, jo crec que diu coses interessants en relació amb l'educació de i amb immigrants, diu coses interessants en relació amb l'equitat del sistema educatiu, qüestions que afecten als **Processos d'escolarització**, qüestions que afecten a L'Atenció a la **diversitat**, a les **Polítiques compensatòries** i a L'Educació **ciutadana** que serien els 4 pilars en els quals es basa una política d'equitat amb qualitat. El que ocorre és que, està bé que les lleis diguin coses i que en els seus principis i en les seves fins, estableixin idees que a tots ens han de fer funcionar, després el que ocorre és que les lleis no tenen un efecte taumatúrgic sobre la realitat. Les lleis fan i diuen el que poden dir i després estan les polítiques que fan que unes coses funcionin en una adreça o funcionin en una altra, són polítiques a les quals aquesta obligat l'Estat, des del govern a Madrid, des del Ministeri al que pertany i que estan també en un sistema descentralitzat com el nostre, referides a les Comunitats autònomes als propis centres i a la pròpia societat. És a dir, el món de l'educació és un món on les responsabilitats estan molt compartides, però en tot cas, joestic obligat a explicar-los com ho veiem des del Ministeri d'Educació i Ciència.

La Llei diu coses com el següent:

Artículo 1. Principis de la Llei :

La Qualitat de l'educació per a tot l'alumnat independentment de les seves condicions i les seves circumstàncies.

L'Equitat, que garanteixi la igualtat d'oportunitats La Inclusió educativa i la **No Discriminació** i vaig actuar com a element compensador de les desigualtats personals, culturals, econòmiques i socials. Això està en el frontispici de la Llei, article primer.

Sobre la primera de les variables **l'accés a l'educació i l'escolaritat equilibrada**, és una qüestió en la que entren en jocs drets de característiques molt diferents, és a dir, el desig que hagi una escolaritat obligatòria, que hagi una pluralitat en els centres, cal harmonitzar-lo amb drets, dret de llibertat d'elecció de centre, dret a l'educació, i decisió legítima dels pares de dur al seu fill-a a el centre al que vulguin, quan la demanda és major que l'oferta, les administracions, en la Llei també està, tenen l'obligació d'establir

criteris per veure qui preval sobre qui. En aquest establiment de criteris, aquesta llei introdueix alguna disciplina nova en matèria d'escolaritat amb l'establiment de comissions de garantia d'escolarització, amb la inclusió del repartiment equilibrat de població amb problemes específics de població amb qüestions de reserves de places per atendre a població emigrant, clar, en aquest cas que arribi ja amb el curs començat, és a dir, hi ha una sèrie de principis que la llei introdueix per millorar l'equitat del sistema i permetre a les administracions que actuen en aquesta adreça. Per tant crec que la llei diu coses importants en aquesta matèria.

L'Atenció a la diversitat és el principi rector de com està ordenat el sistema educatiu a partir d'aquesta llei, és a dir, Espanya té un problema greu en el seu sistema educatiu i és l'elevadíssim índex del que es diu en termes populars fracàs escolar i que en termes més rigorós es plantejaria de la següent manera:

Quin és el percentatge de la població des d'on acaba el tram d'edat, que no té estudis superiors als 16 anys, que ha abandonat el sistema educatiu als 16 anys i aquí s'inclou també els que han fracassat en secundària obligatòria, i ens vam trobar que el percentatge de població a Europa, per a aquests nivells d'edat, és entorn al 17 % i a Espanya és el 31 i escaig %.

És a dir, hi ha un problema que hem de resoldre: per què la gent se'ns va del sistema educatiu als 16 anys? Per moltes raons, però alguna d'elles, perquè el sistema no resulta prou atractiu, per tant la primera obligació que es planteja al legislador és arbitrar mecanismes de flexibilitat en el sistema educatiu, perquè el sistema en el tram de l'ensenyament obligatori sigui atractiu, i doni resposta a la diversitat d'interessos, dels alumnes perquè la gent està mentre deu estar i després es va i això no és cap èxit, i la solució no és tirar-los sinó buscar-li solucions perquè no es vagi, aquesta és l'obligació com a país, això és difícil. La llei introdueix una sèrie de mecanismes, per exemple, els elements de fracàs cal controlar-los des del moment que es produeixen, per tant, l'educació infantil des dels 0 anys és fonamental, sobretot en poblacions desfavorides, és a dir, països molt desenvolupats tenen plantejaments de començaments de l'escolaritat obligatòria a determinades edats, per descomptat.

La gent que es beneficia, entre cometes, del fracàs escolar, en sentit irònic, els que fracassen són sempre els mateixos i procedeixen dels sectors més desfavorits de la societat.

Llavors, l'afavorir l'escolaritat des del primer cicle d'educació infantil, el promoure l'educació infantil, aquí, hem entrat descaradament en

la gratuïtat del segon cicle d'educació infantil, que forma part de la intenció de donar facilitats perquè els nens s'escolaritzin en l'educació infantil plantejada des d'exigències educatives en tot el possible.

Després hi ha mecanismes tant en la primària com en la secundària obligatòria, mecanismes d'avaluació, de reforç, perquè els elements de fracàs es controlin des del moment que es detecten. La llei diu coses, però no pot entrar en concrecions, que ara seran objecte dels desenvolupaments reglamentaris corresponents pertinents, però vull dir que **L'Atenció a la diversitat** com a principi rector del sistema està en la Llei i és un dels temes que afecta de ple al que ens porta a aquest congrés.

Autonomia organitzativa i pedagògica, és a dir, els centres deuen tenir un mínim de capacitat d'adaptar-se al seu entorn, i en l'entorn on hi ha població emigrant és necessari i necessiten una certa capacitat de maniobra. És evident que tots els centres no poden funcionar amb els mateixos mecanismes i caldrà permetre als centres que busquin i que elaborin projectes d'acord a les seves circumstàncies i que puguin fer excepcions i que això funcioni de debò.

En una enquesta de l'OCDE. de fa 4 o 5 anys, Espanya apareixia sobre 32 països consultats, el penúltim, quant a grau d'autonomia organització pedagògica de les escoles

Tenim un país molt descentralitzat sobre el plànol administratiu i nul·lament descentralitzat en el plànol pedagògic, i si volem buscar solucions adequades als problemes de cadascun, això és necessari, que els centres tinguin un grau d'autonomia suficient, i que **@haver_de<vmod><imp><3><pl>/** i puguin buscar solucions adequades a la seva realitat

Mecanismes d'educació compensatòria, en matèria d'educació d'emigrants, això és important, no hem de treure als sectors desfavorits de les aules, no hem de segregar-los però sí que és possible fer actuacions en paral·lel, que segueixin en les seves aules però que en paral·lel, hagi accions compensatòries, activitats de tipus de llengua castellana per a alumnes de països d'altres llengües.

Per exemple, la llei ho propicia però estem fent en col·laboració amb les Comunitats autònomes des del Ministeri, programes de suport i reforç, d'atenció a zones especialment desfavorides, és a

dir, allà on hagi zones o centres en condicions especialment desfavorides que tinguin uns projectes educatius propis, que aconsellin un reforç i un recolzament en termes de recursos, aquests programes els propicien.

Per descomptat, quan tinguem més diners i més possibilitats, són programes que es financen des del govern i les comunitats autònomes, al 50%, són mecanismes d'educació compensatòria que deuen funcionar, perquè s'han de buscar mecanismes de compensació per a aquells que tinguin més problemes i això és evident.

Vull deixar per al final el plantejament que la Llei, disculpin que parli de la Llei d'educació que s'acaba d'aprovar però és l'instrument legal, és bàsic per abordar les qüestions que posem sobre la taula.

Hi ha una qüestió que és L'Educació per a la Ciutadania, nosaltres l'entendem com a una educació per als drets humans, com a una educació cívica, per al respecte, per a la prevenció de conflictes, per a la pau, no sols per a la pau universal sinó per al veí de pupitre, és una qüestió fonamental.

Per altra banda, hi ha coses que s'aprenen en l'escola que va haver temps abans, que solament s'aprenien a l'escola però avui s'aprenen en qualsevol lloc. Les oportunitats d'obtenir una educació de qualitat fora de l'escola, com dintre, per descomptat, s'han multiplicat i eren impensable fa alguns anys.

Per tant, els sistemes educatius estan obligats a una mica més, primer a donar en l'escola aquelles coses a gent que no les té fora de l'escola i segon, posar èmfasi a determinats valors que han de necessàriament impartir.

Nosaltres l'educació de la Ciutadania, la plantejem des d'una triple perspectiva, d'una banda, com una mica transversal que deu formar part dels currículums, de totes les matèries, sobretot com una mica que ha de formar part del clima i de la vida dels centres, per tant els projectes dels centres deuen atendre a aquesta qüestió. Això és una mica que ha de viure's en els centres per poder aprendre'l.

Si el centre és plural, les condicions per a aquesta vivència, per a aquest aprenentatge serà molt millor, però hi ha continguts que poden i han de ser objecte d'un plantejament curricular, de continguts específics. L'exercici per a la ciutadania també pot aprendre's com es pot aprendre la química. Des d'aquest supòsit s'ha plantejat l'educació per a la ciutadania, que té molt a veure amb l'educació i els problemes que es deriven de l'educació de i amb immigrants.

De sobte, ens hem trobat amb quantitat de gent i instàncies que estaven treballant i preocupades per aquesta qüestió De sobte, al Ministeri ens han plogut experiències, iniciatives, textos, hem treballat i mantingut reunions amb instàncies, amb ONGS, que estan aquí, que des de fa molt temps estan preocupades i treballant amb coses que nosaltres hem posat ara sobre la taula.

Tantes són les expectatives que hi ha sobre aquest tema que el repte és respondre i no quedar-nos curts, jo estic convençut que L'Educació per a la Ciutadania és una de les novetats i reptes que tenim entre mans.

I acabo dient que l'emigració espanyola és creixent, que aquest creixement cal veure'l no com un problema sinó com una riquesa que cal administrar, que els reptes dels sistemes educatius moderns en relació amb **l'Escolarització**, amb **la Igualtat d'oportunitats**, amb **l'Equitat**, amb **l'Atenció a la diversitat**, amb **l'Educació per a la ciutadania**, són reptes universals que també els té Espanya i que estem convençuts que això cal abordar-lo i que l'educació de i amb emigrants funciona com a una metàfora dels problemes dels sistemes educatius i que estem obligats a donar respostes equitatives.